

Soek jy 'n fantastiese tutor?

www.teachme2.com/matriek

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN/ NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

GESKIEDENIS V2

MEI/JUNIE 2024

NASIENRIGLYNE

PUNTE: 150

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 29 bladsye.

1. BRONGEBASEERDE VRAE

1.1 Die volgende kognitiewe vlakke is gebruik om brongebaseerde vrae te ontwikkel:

Kognitiewe Vlakke	Historiese vaardighede	Gewigstoekenning van vrae
VLAK 1	<ul style="list-style-type: none"> • Onttrek inligting uit bronne • Selektoring en organisasie van relevante inligting uit bronne • Definieer historiese begrippe/terme 	30% (15)
VLAK 2	<ul style="list-style-type: none"> • Interpretasie van bewyse uit bronne • Verduidelik inligting verkry uit bronne • Analiseer bewyse uit bronne 	40% (20)
VLAK 3	<ul style="list-style-type: none"> • Interpreteer en evalueer bewyse uit bronne • Skakel met bronne om bruikbaarheid, betroubaarheid, eensydigheid en beperkings vas te stel • Vergelyk en kontrasteer interpretasies en perspektiewe in die bronne en kom tot onafhanklike gevolgtrekkings 	30% (15)

1.2 Die inligting hieronder dui aan hoe brongebaseerde vrae geassesseer word:

- By die nasien van brongebaseerde vrae moet krediet gegee word vir enige ander geldige en toepaslike standpunte, argument, bewyse of voorbeelde.
- Met die toekenning van punte moet aandag gegee word aan hoe daar aan die vereistes van die vraag voldoen is.
- In die nasienriglyn word die vereistes van die vraag (vaardighede waaraan aandag gegee moet word) sowel as die vlak van die vraag in kursiefgedrukte skrif aangedui.
- By die assessering van die oop brongebaseerde vrae moet kandidate krediet kry vir enige ander relevante antwoord.
- Daar word van leerlinge verwag om 'n standpunt in te neem in die beantwoording van 'tot watter mate' vrae om enige punte te verdien

1.3 Assesseringsprosedures vir brongebaseerde vrae

- Gebruik 'n regmerk (✓) vir elke korrekte antwoord.
- Gee aandag aan die puntetoekenning bv. (2 x 2) wat neerkom op twee redes en word twee punte elk toegeken (✓✓✓✓); (1 x 2) wat neerkom op een rede en twee punte toegeken word (✓✓).
- Indien 'n vraag 4 punte tel, word 4 regmerkies (✓✓✓✓) aangedui.

Paragraafvraag

Paragrafe behoort globaal (holisties) geassesseer te word. Beide die inhoud en die struktuur van die paragraaf moet in berekening gebring word wanneer punte toegeken word. Die volgende stappe moet gebruik word wanneer 'n antwoord op 'n paragraafvraag geassesseer word:

- Lees die paragraaf en plaas 'n kolpunt (.) by elke punt binne-in die teks waar die kandidaat relevante bewyse gebruik het om die vraag te beantwoord.
- Lees die paragraaf weer om die mate te evalueer waarin die kandidaat in staat was om relevante bewyse te gebruik om die paragraaf te beantwoord.

- Maak regmerkies (✓) wat aan die kandidaat toegeken is vir die paragraaf aan die einde van die paragraaf; sowel as die vlak (1,2, of 3) soos aangedui in die holistiese rubriek en gee 'n kort kommentaar bv.

_____ . _____ . _____

✓✓✓✓ Vlak 2

Gebruik meestal relevante bewyse om die paragraaf te skryf

- Tel al die regmerkies vir die brongebaseerde vrae op en skryf dan die punt op die kantlyn regs onder, bv. $\frac{32}{50}$
- Maak seker dat die totale punte akkuraat na die buiteblad van die antwoordeboek oorgedra word.

2. OPSTELVRAE

2.1 Die opstelvrae vereis dat kandidate:

- In staat sal wees om hul argument op 'n logiese en samehangende wyse te stel. Hulle moet die relevante inligting kan selekteer, organiseer en bymekaarvoeg sodat dit vir hulle moontlik sal wees om 'n redelike reeks feite of 'n effektiewe argument te kan weergee om sodoende die gestelde vraag te beantwoord. Dit is noodsaaklik dat 'n opstel 'n inleiding, 'n samehangende en gebalanseerde liggaam van bewyse en 'n slot het.

2.2 Nasien van opstelvrae

- Nasieners moet daarop let dat die inhoud van die antwoord gelei sal word deur die handboeke wat by 'n spesifieke sentrum gebruik is.
- Kandidate mag enige ander toepaslike inleiding en/of samevatting hê as dit wat ingesluit is by 'n riglyn vir nasien van 'n spesifieke opstel.

2.3 Globale assessering van 'n opstel

Die opstel sal holisties (globaal) geassesseer word. Hierdie benadering vereis dat die onderwyser die opstel as 'n geheel sal bepunt sonder om die hoofpunte afsonderlik te bepunt. Hierdie benadering moedig die leerder aan om 'n oorspronklike argument aan te bied deur relevante bewyse te gebruik om 'n argument te ondersteun. Daar sal **nie** van die leerder verwag word om slegs inhoud (feite) neer te skryf om 'n vlak 7 (hoë punt) te behaal nie. Hierdie benadering sal leerders ontmoedig om opstelle voor te berei en te reproduseer sonder om die spesifieke vereistes van die vraag in ag te neem. Holistiese nasien van opstelle gee krediet aan leerders se mening, ondersteun deur bewyse. Anders as by inhoudsgebaseerde nasien, word leerders met holistiese assessering nie vir ontoreikende taalgebruik gepenaliseer nie, aangesien die klem op die volgende val:

- Die leerder se interpretasie van die vraag
- Die toepaslike seleksie van feitelike bewyse (relevant inhoudseleksie)
- Die konstruksie/daarstelling van 'n argument (beplan, gestruktureer en 'n onafhanklike argument)

2.4 Assesseringsprosedures van die opstel

2.4.1 Hou die sinopsis in gedagte wanneer die opstel nagesien word.

2.4.2 Tydens die eerste deurlees van die opstel moet regmerkies toegeken word vir 'n relevante inleiding (aangedui met 'n kolpunt 'bullet' in die nasienriglyne), vir elke hoofaspek/liggaam van die opstel wat die argument ondersteun (aangedui met 'n kolpunt 'bullet' in die nasienriglyne) en 'n relevante slotopmerking (aangedui met 'n kolpunt 'bullet' in die nasienriglyne)
Bv. In 'n opstel waar daar 5 hoofpunte is, sal daar dus 7 regmerkies wees.

2.4.3 Hou die PEEL struktuur in gedagte in die assessering van 'n opstel.

P	Punt: Die kandidaat lei die opstel in met 'n argument/'n duidelike hoofpunt. Elke paragraaf moet 'n punt bevat wat die hoofpunt (argument) wat in die inleiding gemaak is, ondersteun.
E	Verduideliking: Die kandidaat moet in groter detail bespreek waarom die hoofpunt (argument) gaan en hoe dit verband hou met die vraag wat gevra is.
E	Voorbeeld: Die kandidate moet die vraag beantwoord deur inhoud te selekteer wat relevant is tot die argument. Relevante voorbeelde moet gegee word om argument vol te hou.
L	Skakel: Kandidate moet seker maak dat die argument deurgaans in die opstel onderhou word en samehangend geskryf is.

2.4.3 Die volgende simbole MOET gebruik word in die assessering van 'n opstel:

- Inleiding, hoofaspekte en slotopmerking nie behoorlik gekontekstualiseer nie

^

- Verkeerde stelling

_____

- Irrelevante stelling

|
|
|

- Herhaling

R

- Analise

A✓

- Interpretasie

1✓

- Argument

LOA ↑↓

2.5. Die matriks

2.5.1 Gebruik van die matriks vir die assessering van opstelle

By die nasien van opstelle, moet die kriteria gebruik word wat in die matriks voorsien word. Tydens die assessering van 'n opstel moet beide die inhoud en die aanbieding in ag geneem word. 'n Punt word toegeken by die snypunt van die inhoud en aanbieding, gebaseer op die sewe vaardigheidsvlakke.

- (a) Met die eerste deurlees van die opstel word daar bepaal tot watter mate die hoofmomente gedek is om en die **inhoudsvlak** (op die matriks) vas te stel.

I	VLAK 4	

- (b) Die tweede deurlees van die opstel sal die vlak (op die matriks) van die **aanbieding** bepaal.

I	VLAK 4	
A	VLAK 3	

- (c) Ken 'n algehele punt toe met behulp van die matriks.

I	VLAK 4	}26–27
A	VLAK 3	

KOMMENTAAR

Sommige weglatings in inhoud dekking.

Pogings om 'n argument volte hou

NASIENMATRIKS VIR OPSTELLE: TOTAAL: 50

AANBIEDING INHOUD 	VLAK 7	VLAK 6	VLAK 5	VLAK 4	VLAK 3	VLAK 2	VLAK 1*
	Baie goed beplande en gestruktureerde opstel. Goeie sintese van inligting. Het 'n goed gebalanseerde, oorspronklike argument ontwikkel met bewyse. Argument deurgaans volgehoud en verdedig. Onafhanklike gevolgtrekking gemaak uit bewyse om die argument te ondersteun.	Baie goed beplande en gestruktureerde opstel. 'n Relevante argument is gevolg. Bewyse gebruik om die argument te verdedig. Poog om 'n onafhanklike gevolgtrekking uit die bewyse te maak om die argument te ondersteun.	Goed beplande en gestruktureerde opstel. Poog om 'n duidelike argument te ontwikkel. Gevolgtrekking gemaak uit bewyse om die argument te ondersteun.	Argument beplan en gestruktureer. Bewyse tot 'n sekere mate gebruik om argument te ondersteun. Slotsom bereik op grond van bewyse.	Toon soms bewys van 'n gestruktureerde en beplande argument. Poog om 'n argument vol te hou. Gevolgtrekking nie duidelik ondersteun deur bewyse nie.	Poging aangewend om antwoord te struktureer. Grootliks beskrywend of poog om argument te ontwikkel. Geen poging om 'n gevolgtrekking te maak nie.	Weinig of geen poging om die opstel te struktureer nie.
VLAK 7 Vraag is ten volle beantwoord. Inhoudskeuse ten volle relevante tot argument wat gevolg is.	47–50	43–46					
VLAK 6 Vraag is beantwoord. Inhoudseleksie relevante tot argument wat gevolg is	43–46	40–42	38–39				
VLAK 5 Vraag grotendeels beantwoord. Inhoud toereikend en relevante.	38–39	36–37	34–35	30–33	28–29		
VLAK 4 Vraag herkenbaar in antwoord. Sommige weglatings of irrelevante keuse van inhoud.			30–33	28–29	26–27		
VLAK 3 Keuse van inhoud hou verband met vraag, maar beantwoord dit nie. Hou soms nie verband met die vraag nie. Weglatings.				26–27	24–25	20–23	
VLAK 2 Vraag ontoereikend beantwoord. Inhoud skraal.					20–23	18–19	14–17
VLAK 1* Vraag ontoereikend beantwoord of glad nie. Ontoereikend of irrelevante inhoud.						14–17	0–13

* Riglyne vir die toekenning van 'n punt in Vlak 1:

- Vraag glad nie beantwoord nie/totaal irrelevante inhoud; geen poging om die opstel te struktureer nie = 0
- Inhoudseleksie sluit basiese en algemene irrelevante inligting in; geen poging om die opstel te struktureer nie = 1–6
- Vraag ontoereikend en vaag beantwoord ; klein poging om die opstel te struktureer = 7–13

AFDELING A: BRONGEBASEERDE VRAE**VRAAG 1: WAS DIE VELDTOG TEN GUNSTE VAN DIE BEËINDIGING VAN DIENSPLIG ('ECC') IN DIE 1980's SUKSESVOL MET HULLE MOBILISERING TEEN DIE APARTHEIDSREGERING?**

1.1

[Onttrekking van bewyse uit Bron 1A – V1]

- '1983' (enige 1 x 1) (1)

1.1.2

[Verduideliking van konsep in konteks uit Bron 1A – V2]

- Verpligte oproep van wit mans (18 jaar en ouer) om die by die Suid-Afrikaanse weermag aan te sluit om die land/apartheid te verdedig
- Enige ander relevante antwoord (1 x 2) (2)

1.1.3

[Onttrekking van bewyse uit Bron 1A – V1]

- 'National Union of South African Students (NUSAS)'
- 'Quakers' (Kwakers)
- 'Social Action' Groepe van die Anglikaanse en Metodiste kerke'
- 'Civil Rights League'
- 'Young Progressives' (enige 4 x 1) (4)

1.1.4

[Interpretasie van bewyse uit Bron 1A – V2]

- Om mense te mobiliseer om hul veldtog teen diensplig te ondersteun (intern en eksterne)
- Om die apartheidsregering se intensies/bedoelings wat wit jeug dwing om by die weermag aan te sluit bloot te stel
- Om die negatiewe rol wat deur die weermag in woonbuurte en buurlande te destabiliseer om apartheid te verdedig te beklemtoon
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

1.1.5

[Interpretasie van bewyse uit Bron 1A – V2]

- 'n Demonstrasie van die massiewe ondersteuning wat die mense vir die 'Fast For a Just Peace' veldtog toon
- Dit toon die mag en vermoë van die ECC om mense effektief te organiseer om hul veldtogte te ondersteun
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

1.2

1.2.1

[Onttrekking van bewyse uit Bron 1B – V1]

- 'Dat hulle nie in die Suid-Afrikaanse Weermag diens sou verrig nie' (1 x 2) (2)

1.2.2

[Interpretasie van bewyse uit Bron 1B – V2]

- Om die aktiwiteite van die ECC te onderdruk sodat hulle nie ondersteun word nie
- Om seker te maak dat diensplig voortgaan
- Om te voorkom dat mense witmense sien wat die apartheid regering uitdaag
- Om te voorkom dat die apartheid regering se negatiewe intensies/bedoelings nie ontbloot word nie
- Om 'n indruk te skep dat die apartheidsregering nie 'n krisis ervaar nie
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

1.2.3 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 1B-V2]*

- Die ECC het nie saamgestem met die regering se strategie om diensplig te gebruik nie (om apartheid af te dwing)
- Die ECC glo dat die SAW gebruik was om apartheid te handhaaf
- Die ECC was nie bereid dat hul lede by die weermag aansluit en in 'n onregverdigde oorlog teen vryheidsvegters baklei nie
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

1.2.4 *[Definisie van term uit Bron 1B-V1]*

- 'n Stemming waar mense se opinies oor 'n spesifieke saak getoets word deur JA of Nee te stem deur 'n ingeligte besluit te neem
- 'n 'Stemming waar mense die implementering van 'n amptelike voorstel ondersteun of nie deur JA of Nee te stem
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

1.3

1.3.1 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 1C- V2]*

- Om die posisie van wit beswaarmakers teen verpligte militêre diensplig te beklemtoon
- Om die ECC se massiewe/groot ondersteuning onder wit Suid-Afrikaners te toon
- Om solidariteit tussen jong wit mans teen die apartheid regering se beleid van diensplig te wys
- Om te wys dat die ECC lede militêre diensplig verwerp het deur hul oproepdokumente in te dien
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

1.3.2 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 1C –V2]*

- Die ECC se verwerping van militêre
- Die ECC lede protesteer teen die oproep soos uitgebeeld deur hul lede wat oproepdokumente oorhandig
- Die ECC plaas druk op die apartheidsregering om militêre diensplig te beëindig deur massa-optogte en banniere
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

1.4 *[Vergelyking van bewyse uit Bron 1B en 1C om te bepaal hoe hulle mekaar ondersteun-V3]*

- Bron 1B beklemtoon protes aksie deur 771 ECC lede teen diensplig deur die bekendstelling van 'n nasionale register en Bron 1C beeld baie ECC lede wat betrokke by protes aksie teen diensplig is uit / Beide bronne beklemtoon die protes aksie teen diensplig
- Bron 1B verwys na 771 wit mans wat weier om enige diens in die SAW te doen en Bron 1C wys baie wit mans betogers met oproepdokumente wat hulle sou oorhandig/ Beide bronne verwys na wit mans wat weier en betoog/demonstreer teen diens in die SAW
- In Bron 1B is die ECC lede gekant teen diens in die rassistiese Weermag en in Bron 1C lees die boodskap op die banier 'Ondersteun Beswaarmakers' / Beide bronne verwys na ECC lede wat beswaar aanteken teen diens in die weermag
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

1.5

1.5.1 [Onttrekking van bewyse uit Bron 1D – V1]

- '... het 'n beperkende en bestraffende opsie van alternatiewe diens gebied'
- '... en het ook die straf vir gewetensbeswaardes tot 'n maksimum van ses jaar tronkstraf verhoog'.

(2 x 1) (2)

1.5.2 [Interpretasie van bewyse uit Bron 1D – V2]

- Die bestraffende wette vervat in die verdedigingswet slaag nie daarin om die ECC te stop om teen diensplig te veg nie
- ECC veldtogte neem toe in die 1980's ten spyte van die implementering van die wysigings tot die verdedigingswet
- Streng beheer maatreëls verskerp weerstand teen apartheid in plaas van om dit te handhaaf
- Enige ander relevante antwoord

(enige 1 x 2) (2)

1.5.3 [Onttrekking van bewyse uit Bron 1D – V1]

- 'Ons is onderwerp aan genadelose belasting (kritiek),...
- '... ons was-verraaiers, lafaards, mamma se seuns'
- '... met die kommuniste saamgewerk het '
- '... van die revolusionêre aanslag teen Suid-Afrika deel was'
- '... fisiese teistering'
- '... ECC - lede is aangerand'
- '... ons huise is met petrolbomme bestook'
- '... daar is met die motorvoertuie van ECC aktiviste gepeuter', die remvoerings is gesny en wielmoere is los gemaak'
- '... dat 'n aantal ECC aktiviste op die moordlys van die BSB was'
- '... sewentig tot tagtig van ons aktiviste (is) aangehou'
- '... Sommige van die aktiviste is deur die militêre intelligensiediens ondervra deur die veiligheidspolisie.

(enige 3 x 1) (3)

1.5.4 [Bepaal betroubaarheid van Bron 1D – V3]

Die bron is betroubaar want:

- Dit is 'n getuienis van Dr Laurie Nathan – die ECC se Nasionale Organiseerder in 1985 en 1986
- Dr Nathan was 'n getuie – hy het eerstehandse inligting as een van die ECC-leiers
- Die getuienis is gedurende die Spesiale WVK-verhore op 23 Julie 1997 in Kaapstad gelewer
- Die doel daarvan was om insig te gee rakende die onderdrukking van die ECC deur die staat
- Die bron stem ooreen met Bron 1B wat aandui dat die staat die ECC verban het
- Enige ander relevante antwoord

(enige 2 x 2) (4)

1.6 [Interpretasie, evaluering en sintese van bewyse uit relevante bronne – V3]

Kandidate kan die volgende aspekte by hulle antwoord insluit:

SUKSESVOL

- Stigting van ECC in 1983 as wit groep wat teen militêre diensplig geveg (Bron 1A)
- ECC het ondersteuning van 'n wye reeks wit groepe (Bron 1A)
- ECC begin media en nasionale veldtogte (Troepe uit die Woonbuurt en Vas vir Regverdige Vrede) teen die rol van die weermag (Bron 1A)
- Die ECC het sy stem laat hoor teen die betrokkenheid van die SAW in buurlande soos Namibië (Eie kennis)
- Die ECC stel bekend 'n nasionale register van gewetensbeswaardes (veldtogte om te mobiliseer en die geveg teen diensplig te verskerp) ten spyte van noodregulasies (Bron 1B)
- ECC leier De Villiers daag die regering uit om 'n referendum te hou om die opinies van die wit jeug te toets (Bron 1B)
- De Villiers dui aan dat registers in elke streek beskikbaar sal wees vir mense wat hul name by die beswaarlus wil byvoeg om die druk teen die regering te verskerp (Bron 1B)
- ECC lede mobiliseer en protesteer teen diensplig deur 'n optog na die Kasteel in Kaapstad te hou om hul oproepdokumente te oorhandig (Bron 1C)
- Die ECC doen 'n beroep op die apartheidsregering om die militêre begroting te verminder en dit aan te wend om sosiale programme te ondersteun (Eie kennis)
- Dr Nathan se getuigenis noem dat die ECC die stryd teen diensplig verskerp het ten spyte van pogings deur die staat om dit deur middel van die Verdedigingswet en ander streng wette ineen te laat stort (Bron 1D)
- Enige ander relevante antwoord

NIE SUKSESVOL

- Die regering verklaar 'n Noodtoestand in Augustus 1985 om die impak van die ECC te beperk (Bron 1A)
- Die Noodtoestand maak dit onwettig vir die ECC om die stelsel van militêre diensplig te ondermyn (Bron 1B)
- Die regering wysig die Verdedigingswet om die magte van die ECC te beperk (Bron 1D)
- Uitgebreide staatsonderdrukking (Bron 1D)
- Getuigenis deur Dr Nathan, Nasionale ECC-Organiseerder by die Spesiale WVK verhoor oor die regering se onderdrukkende maatreëls teen die ECC (Bron 1D)
- Lede van die ECC was genoem verraaiers wat met die kommuniste saamwerk (Bron 1D)
- Die ECC word beskou as deel van die revolusionêre aanslag teen Suid-Afrika (Bron 1D)
- ECC lede was aangerand, huise was met petrolbomme bestook en die motorvoertuie beskadig (Bron 1D)
- ECC aktiviste was op moordlys van die Burgerlike Samewerkings Buro SBS (Bron 1D)
- Enige ander relevante antwoord

Gebruik die volgende rubriek om punte toe te ken:

VLAK 1	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruik bewyse op 'n baie elementêre wyse, bv. toon geen of min begrip of die End Conscription Campaign suksesvol was om teen die apartheidsregering in die 1980s te mobiliseer. • Gebruik bewyse gedeeltelik of kan nie 'n paragraaf skryf nie. 	PUNTE 0–2
VLAK 2	<ul style="list-style-type: none"> • Bewyse is meestal relevant en hou grootliks verband met die onderwerp, bv. Toon 'n mate van begrip of die End Conscription Campaign suksesvol was om teen die apartheidsregering in die 1980s te mobiliseer. • Gebruik bewyse op 'n basiese manier om 'n paragraaf te skryf. 	PUNTE 3–5
VLAK 3	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruik relevante bewyse, bv. toon 'n deeglike begrip of die End Conscription Campaign suksesvol was om teen die apartheidsregering in die 1980s te mobiliseer. • Gebruik bewyse baie effektief in 'n georganiseerde paragraaf en toon begrip van die onderwerp. 	PUNTE 6–8

(8)
[50]

VRAAG 2: HET DIE WAARHEIDS-EN-VERSOENINGSKOMMISSIE (WVK) DAARIN GESLAAG OM IN DIE 1980's DIE AKTIWITEITE VAN DIE APARTHEIDSREGERING SE GEHEIME CHEMIESE EN BIOLOGIESE OORLOGVOERING-(CBO)-PROJEK OOP TE VLEK?

2.1

2.1.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2A – V1]*

- 'Dr Wouter Basson' (1 x 1) (1)

2.1.2 *[Definisie van term in konteks uit Bron 2A – V2]*

- Is 'n amptelike verskoning of vergifnis van mense wat van polities gedrewe misdade skuldig gevind is en deur die WVK se Amnestiekomitee goedgekeur is
- Vrywaar teen vervolging in ruil vir die volle waarheid by die WVK
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

2.1.3 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 2A – V2]*

- Hy was bevrees dat hy nie vir amnestie sou kwalifiseer het
- Hy was deur geen wet verplig om vir amnestie aansoek te doen nie
- Dr Wouter Basson het volgehou en ontken dat hy enigiets verkeerd gedoen het
- Hy wou nie aanspreeklikheid /self-inkrimineer neem vir die menseregteskendings wat deur die CBO uitgevoer is nie
- Hy was van mening dat hy slegs 'n mandaat van die staat uitgevoer het
- Hy wou nie geheime van die apartheidstaat openbaar nie
- Was nie spyt oor sy aksies nie
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

2.1.4 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2A – V1]*

- 'Projek Kus het blykbaar groot uitgawes meegebring, op die allermiste vir internasionale reise...'
- '... blootstelling aan CBO-fasiliteite in ander lande ...'
- '... daar was bewyse van bedrog en selfverryking van individue'
- '... die programme 'in die hande van een persoon was, Dr Basson ...'
- '... sy hoofde grof nalatig was met die goedkeuring van programme en die toewysing van groot bedrae geld vir hulle aktiwiteite'
- 'het verwys na die frontmaatskappye wat gestig is'
- '... het bevind dat die program nie moontlik sou wees sonder 'n sekere mate van internasionale samewerking en ondersteuning nie' (enige 4 x 1) (4)

- 2.1.5 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 2A – V2]*
- Die CBO programme in Suid-Afrika is deur die buiteland befonds en ondersteun
  - Die Nasionale Party het streeks en internasionale ondersteuning gehad en was betrokke in geheime ooreenkomste in sy skending van menseregte
  - Die buiteland wat die CBO befonds het, het dit in die geheim gedoen en die wêreld het niks geweet van die beplande chemiese oorlog wat internasionale wette oortree het nie
  - Di buiteland het die apartheidswette ondersteun
  - Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)
- 2.2
- 2.2.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2B – V1]*
- 'Sekretaris-Generaal' (1 x 1) (1)
- 2.2.2 *[Verduideliking van term uit Bron 2B – V1]*
- 'n Anti-apartheid aktivis wat weerstand georganiseer en deelgeneem het teen onderdrukking van die meerderheid mense deur die apartheidsregering vanaf 1948 tot 1994
  - 'n Politieke, sosiale en ekonomiese organisatoriese leier wat die onderdrukte teen apartheidsbeleide van die Nasionale Party regering mobiliseer
  - Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)
- 2.2.3 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 2B – V2]*
- Die getuienis ontbloot spesifieke besonderhede ten opsigte van die pogings deur die agente van die verdedigingsmagte om Eerwaarde Frank Chikane te vergiftig
  - Dit simboliseer die belangrike rol wat die WVK gespeel het om oortreders aan te moedig om die waarheid ten opsigte van misdade wat gepleeg is, te openbaar
  - Dit openbaar die strategie wat deur die apartheidsregering in samewerking met laboratoriums gebruik is om van anti-apartheidsaktiviste ontslae te raak
  - Enige ander relevant antwoord (enige 1 x 2) (2)
- 2.2.4 *[Bepaal bruikbaarheid van Bron 2B – V3]*
- Die bron is bruikbaar want :**
- Dit is eerstehandse inligting geneem uit getuienis in die Amnestie verhore
  - Die getuienis was op 9 Junie 1998 gelewer binne die tydperk van die WVK
  - Die getuienis is gelewer deur Dr Schalk van Rensburg, direkteur van die Dieresentrum en wetenskaplike adviseur by die Roodeplaat Navorsing Laboratorium
  - Dr van Rensburg het aan die chemiese en biologiese navorsing projekte deelgeneem
  - Dit gee volledige inligting wat verduidelik wie betrokke was by die reëling van die plan om Eerwaarde Frank Chikane dood te maak
  - Dit stem ooreen met Bron 2C wat uitwys hoe Suid-Afrika in die geheim sy chemiese en biologiese oorlog gevoer het om polities suksesvol te wees
  - Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

2.3

2.3.1 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 2C – V2]*

- Dr Basson ontken dat hy betrokke was by die misdade wat chemiese en biologiese moorde en vergiftiging behels het (Projek Kus)–beeld homself uit (stel hom voor) as 'n professionele etiese dokter
- Dr Basson beeld hom uit (stel hom voor) as 'n mediese professionele persoon wie lojaal aan sy (hipokratiese) dokterseed is en nie by misdade betrokke is nie
- Enige ander relevante antwoord (2 x 2) (4)

2.3.2 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 2C – V2]*

- Die menslike skedels en bottel met gif impliseer dat Dr Basson blootgestel was by misdade teen anti-apartheidsaktiviste
- Hierdie beelde openbaar dat hy skynheilig teenoor sy professie was, betrokke was by gruweldade, maar doen homself voor as mediese professor
- Hy was betrokke by chemiese en biologiese oorlogsaktiwiteite as hoof van Projek Kus
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

2.4

2.4.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2D – V1]*

- '... wetenskaplikes'
- '... professors ...'
- '... dokters ...'
- '... tandartse ...'
- '... veeartse ...'
- '... laboratoriums ...'
- '... universiteite ...'
- '... front maatskappye ...' (enige 3 x 1) (3)

2.4.2 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2D – V1]*

- '... cholera ...'
- '... botulisme (voedselvergiftiging ...'
- '... antraks (veroorzaak velinfeksies) ...'
- '... chemiese vergiftiging ...'
- '... grootskaalse vervaardiging van dwelms vir misbruik ...'
- '... chemikalieë, gifstowwe, en dodelike mikro-organismes ...' enige 3 x 1) (3)

2.4.3 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 2D – V2]*

- Die konvensionele metode om die SAW te gebruik is deur die media raakgesien en gekritiseer – om 'n alternatiewe benadering te gebruik om teen sy vyande te baklei
- Om sy strategieë waarmee hy sy vyande wou uitwis, 'n geheim te hou
- Om verskillende en nie-konvensionele maniere te gebruik om sy vyande op baie fronte aan te val (Dit was 'n ander manier om die totale strategie teen die kommunistiese aanslag toe te pas)
- Om 'n uitbreek van aansteeklike siektes te veroorsaak wat druk op die publieke gesondheidstelsel sal plaas
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

2.4.4 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 2D – V2]*

Projek Kus wou :

- Voorkom dat mense wat gekant is teen die regering om meer kinders te hê/ besiese skending van mense se reg om kinders te hê
- Die toename in mense in groot getalle beheer sodat hulle nie die apartheid staat uitdaag nie
- Doodmaak/elimineer mense wat gekant is teen die regering
- Wit oorheersing in Suid-Afrika handhaaf
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

2.5 *[Vergelyking van bewyse uit Bron 2C en 2D om te bepaal hoe hulle mekaar ondersteun— V3]*

- In Bron 2C beeld menslike skedels uit wat dood aandui en Bron 2D noem dat Projek Kus verantwoordelik was vir die verspreiding van aansteeklike siektes wat gelei het tot die moorde van baie wat apartheid teëgestaan het
- In Bron 2C word Dr W Basson as 'n professionele kardioloog uitgebeeld wat sy eed geskend het in plaas van om mediese sorg aan Suid-Afrikaners te voorsien en Bron 2D noem dat verskeie mediese professionele mense in Projek Kus betrokke was wat die menseregte van Suid-Afrikaners geskend het/Beide bronne verwys na baie mediese professionele mense wat hul eed en menseregte van Suid-Afrikaners geskend het
- Bron 2C toon dat Dr W Basson sy eed oneerlik gebruik/geskend het deur menseregte te skend en Bron 2D noem dat die WVK se ondersoek openbaar dat Dr W Basson Projek Kus gelei het en het daarin misluk om aanspreeklikheid te neem vir menseregteskendings in Suid-Afrika/ Beide bronne verwys na menseregteskendings deur Dr W Basson
- Beide bronne verwys na die misbruik van die wetenskap om Suid-Afrikaners se menseregte te skend
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

2.6 [Interpretasie, evaluering en sintese van bewyse uit relevante bronne – V3]

Kandidate kan die volgende aspekte by hulle antwoorde insluit:

SUKSESVOL

- Die WVK het 'n lasbrief aan Projek Kus leiers na sy amnestie verhoor uitgereik (bron 2A)
- WVK verhoor bevind dat Projek Kus by uitgawes van internasionale reise en blootstelling aan chemiese en biologiese oorlogvoering (CBO) fasiliteite betrokke was (Bron 2A)
- Die WVK bevind dat Dr Basson Projek Kus gemanipuleer het omdat hy dit alleen met nalatige toesighouers bestuur het (Bron 2A)
- Die getuigenis van Dr Schalk van Rensburg, Direkteur van die Dieresentrum en Wetenskaplike Adviseur by Roodeplaat Navorsing Laboratoriums, openbaar volledige inligting oor die vergifting van Eerwaarde Chikane (Bron 2B)
- Eugene De Kock openbaar hoe Weermag agente gifstowwe gebruik het nadat hulle Eerwaarde Chikane se tas onderskep het (Bron 2B)
- Dr Immelman se openbaring oor hoe agente foute begaan het in die vergifting prosedures (Bron 2B)
- Dr Wouter Basson se oneerlike maniere om hom voor te doen as mediese professionele persoon, word blootgestel (Bron 2C)
- Beelde van misdade wat deur Projek Kus onder Dr Basson se leierskap gepleeg is, word in die spotprent onthul (Bron 2C)
- Die WVK bevind dat Projek Kus (CBO) aktiwiteite was teen vyande van apartheid gebruik (Bron 2D)
- Die WVK bevind dat Dr Basson Projek Kus gemanipuleer het (Bron 2D)
- Die WVK ontbloeit die chemiese en biologiese oorlogvoeringstrategie van die apartheid regering (eie kennis)
- Dr Basson moes aanspreeklikheid aanvaar vir sy betrokkenheid in Projek Kus (eie kennis)
- Enige ander relevante antwoord

NIE SUKSESVOL

- Dr Wouter Basson weier om vir amnestie aansoek te doen vir aktiwiteite wat deur die leierskap van Projek Kus uitgevoer is (Bron 2A)
- Sommige van die CBO slagoffers was onbekend, dus kon hulle nie getuig het nie (eie kennis)
- Die WVK het nie die kapasiteit gehad om meer te doen as net om paar van die aspekte te openbaar nie (Bron 2A)
- Slegs 1 militêre persoon, Dr Basson was aanspreeklik gehou, andere het publieke beskoning van die WVK gesystap (Bron 2A)
- Die internasionale wet oor sameswering was nie in ag geneem nie (Bron 2B)
- Die WVK en HPCSA was onsuksesvol om Dr Basson aanspreeklik te hou vir skending van die mediese etiese gedragskode (Bron 2C)
- Bewyse van gifstowwe en skedels kon nie teen Dr Basson gebruik word nie (Bron 2C)
- Die WVK was nie 'n geregshof nie dus kon hy nie Dr Basson aanspreeklik hou nie (eie kennis)

- Die WVK verslag was nie beslissend rakende die rol van Dr Basson in die apartheid era se gruweldade nie(Bron 2D)
- Die ondersoek het stil geraak en Dr Basson het voort gegaan om as dokter te werk (eie kennis)
- Enige ander relevante antwoord

Gebruik die volgende rubriek om punte toe te ken:

VLAK 1	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruik bewyse op 'n baie elementêre wyse, bv. toon geen of min begrip van of die Waarheids-en-Versoeningskommissie daarin geslaag het om die aktiwiteite van die apartheidsregering se geheime chemiese en biologiese oorlogvoeringsprojek in die 1980s blootgestel het. Gebruik bewyse gedeeltelik of kan nie 'n paragraaf skryf nie. 	PUNTE 0–2
VLAK 2	<ul style="list-style-type: none"> • Bewyse is meestal relevant en hou grootliks verband met die onderwerp, bv. Toon 'n mate van begrip of die Waarheids-en-Versoeningskommissie daarin geslaag het om die aktiwiteite van die apartheidsregering se geheime chemiese en biologiese oorlogvoeringsprojek in die 1980s blootgestel het. • Gebruik bewyse op 'n basiese manier om 'n paragraaf te skryf. 	PUNTE 3–5
VLAK 3	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruik relevante bewyse, bv. toon 'n deeglike begrip van of die Waarheids-en-Versoeningskommissie (WVK) daarin geslaag het om die aktiwiteite van die apartheidregering se geheime chemiese en biologiese oorlogvoeringsprojek in die 1980s blootgestel het. Gebruik bewyse baie effektief in 'n georganiseerde paragraaf en toon begrip van die onderwerp. 	PUNTE 6–8

(8)
[50]

VRAAG 3: SPEEL SUID-AFRIKA 'N BELANGRIKE ROL OM BRICS AS 'N GLOBALE EKONOMIE TE VERSTERK?

3.1

3.1.1 [Onttrekking van bewyse uit Bron 3A – V1]

- '2010' (1 x 1) (1)

3.1.2 [Onttrekking van bewyse uit Bron 3A – V1]

- '... swak groeivoorsigte ...'
- '... stygende regeringskuld ...'
- '... groot tekorte in die lopende rekening' (enige 1 x 1) (1)

3.1.3 [Interpretasie van bewyse uit Bron 3A – V2]

- Daar is 'n groot gaping tussen die rykes en armes in Suid-Afrika
- Suid-Afrika het 'n ekonomie wat kan bydra tot die wêreld ekonomie ten spyte van ongelykhede wat in die land bestaan
- Suid-Afrika het bronne wat ander lande kan verryk ten spyte van sy onvermoë om armoede in sy eie land aan te spreek
- Suid-Afrika is ryk van minerale vir uitvoer maar sy inwoners vind geen baat daaruit nie
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

3.1.4 [Definisie van term uit Bron 3A – V1]

- Ongelyke verdeling van rykdom onder mense
- Verskil tussen diegene wat het en nie het nie
- Diskriminasie gebaseer op toegang tot bronne
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

3.1.5 [Onttrekking van bewyse uit Bron 3A-V1]

- '... 0,70 ...' (1 x 1) (1)

3.2

3.2.1 [Onttrekking van bewyse uit Bron 3B – V1]

- 'Om ons nasionale belange te bevorder'
- 'Om streeksintegrasie en verwante infrastruktuurprogramme te bevorder'
- 'Om vennootskappe te sluit met sleutelspelers van die Suide oor kwessies van wêreldwye regeringshervormings' (3 x 1) (3)

3.2.2 [Interpretasie van bewyse uit Bron 3B – V2]

- Afrika het 'n belangrike rol om in die globale/wêreld ekonomie te speel deur eise te stel vir hul bronne om hulself te bevoordeel
- Afrika moet in die globale/ wêreld ekonomiese arena intree as gevolg van die globale afname
- Afrika se beurt om teen die supermoondhede op te staan
- Afrika moet sy regmatige plek inneem en erken word as a globale/ wêreldmag
- Afrika moet sy jong bevolking gebruik om sy potensiaal te realiseer/bereik
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

3.2.3 [Bepaal beperking van Bron 3B – V2]

Die bron is beperk want :

- Dit kom uit 'n toespraak van Suid-Afrika se Minister van Internasionale Verhoudings en Samewerking (d.w.s. Suid-Afrikaanse regering se perspektief/eensydig/bevooroordeeld)
- Kan eensydig wees-Spreek slegs Suid-Afrika se belange aan
- Dit fokus op Suid-Afrika se belange en nie op hoe Suid-Afrika BRICS as globale/wêreld ekonomie sal versterk nie
- Die toespraak was gelewer aan 'n gehoor by die Business New Age ontbyt – wat deur lede en ondersteuners van die regerende party (ANC) van die SA regering gedomineer is
- Me. Moyo se insette verwys na die globale/wêreld ekonomie wat goed is vir Afrika in die algemeen en nie spesifiek vir Suid-Afrika nie
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

3.3

3.3.1 [Onttrekking van bewyse uit Bron 3C – V1]

- '... kan die voordele beperk word' (1 x 2) (2)

3.3.2 [Verduideliking van term in konteks uit Bron 3C – V2]

- Afrika lande/ekonomieë wat ontwikkel en handel dryf met ontwikkelde lande
- Afrika ontwikkelende ekonomieë wat vinnige potensiaal vir groei toon
- Afrika ontwikkelende ekonomieë met lae per kapita inkomste
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

3.3.3 [Onttrekking van bewyse uit Bron 3C – V1]

- '... stygende arbeidskoste ...'
- '... gebrek aan tegniese vaardighede ...'
- '... skim (skaduwee) van beleide wat daarop gemik is om myne te nasionaliseer ...'
- 'wat dus 'n waarskuwing oor staatsingryping in die Suid-Afrikaanse besigheidswereld is' (enige 2 x 1) (2)

3.4 [Vergelyking van bewyse in Bron 3B en 3C om verskille te bepaal– V3]

- Bron 3B is vanuit 'n Suid-Afrikaanse perspektief geskryf nl. dat Suid-Afrika 'n belangrike rol het om te speel in BRICS om sy buitelandse beleid globaal te bevorder terwyl Bron 3C uit 'n perspektief geskryf is wat die uitdagings beklemtoon wat Suid-Afrika as 'n lid van BRICS in die gesig staar
- In Bron 3B toon Suid-Afrika se lidmaatskap tot BRICS tekens van Afrika se opkoms terwyl in Bron 3C Suid-Afrika se BRICS-Afrika verhouding die voordele wat Suid-Afrika hieruit put, bevraagteken as gevolg van sy mededingende uitdagings van ander Afrika ekonomieë
- In Bron 3B word daar verwys na Suid-Afrika was sy buitelandse beleid globaal/wêreldwyd bevorder terwyl in Bron C buitelandse beleggers na Nigerië en Ghana gedryf word, en nie na Suid-Afrika nie
- Bron 3B noem die voordele van Suid-Afrika se plaaslike en buitelandse beleid terwyl Bron 3C aandui dat die ekonomiese voordele minimal sou wees
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

3.5

3.5.1 [Onttrekking van bewyse uit Bron 3D – V1]

(a) 'Suid-Afrika' (1 x 1) (1)

(b) 'China' (1 x 1) (1)

3.5.2 [Interpretasie van bewyse uit Bron 3D – V2]

- Styg in BBP gedurende die tydperk 2011 tot 2022 het wersksomstandighede, beter lewenswyse en groei van families gebewerkstellig/skep wat tot die styg van die BBP gelei het.
- Dat Suid-Afrika 'n instroming van buitelanders ervaar as gevolg van die verslapping van intree beperkings
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

3.5.3 [Interpretasie van bewyse uit Bron 3D – V2]

- China verskyn as die voorste mag van die BRICS magte
- China belê in baie lande
- In Afrika, vervang China die VSA as 'n verskaffer van buitelandse belegging bv ontwikkeling van infrastruktuur – as gevolg van Goedkooparbeid en bekostigbare goedere
- China se bevolkingsgroei lei tot 'n groter aanvraag van goedere en dienste wat die BBP verhoog
- Enige ander relevante antwoord (enige 1 x 2) (2)

3.5.4 [Interpretasie van bewyse uit Bron 3D – V2]

Kandidate moet óf JA óf NEE kies :
NEE

Ten spyte van

- Suid-Afrika se bevolking styg van 50 miljoen tot 60 miljoen, is dit steeds die laagste/kleinste in vergelyking met al ander die BRICS lede en dus word dit nie as 'n leidende land beskou nie
- Suid-Afrika se BBP wat van 401 miljoen tot 418 miljoen gestyg het, is dit steeds die laagste/kleinste in vergelyking met ander BRICS lede-daars geen belangrike impak op ander BRICS ekonomiese nie
- Enige ander relevante antwoord

JA

- Suid-Afrika ervaar 'n styging in BBP (401 miljoen tot 418 miljoen) en die bevolking (50 miljoen tot 60 miljoen)
- Suid-Afrika net soos Brasilië is steeds 'n ontwikkelende land
- Enige ander relevante antwoord (enige 2 x 2) (4)

3.6 [Interpretasie, evaluering en sintese van bewyse uit relevante bron – V3]

Kandidate kan die volgende aspekte by hulle antwoorde insluit:

JA

- Suid-Afrika sluit aan by BRICS in 2010 ('n positiewe nuwe begin) (Bron 3A)
- Suid-Afrika speel 'n belangrike rol in die stigting van BRICS en bevorder buitelandse en binnelandse beleide (Bron 3B)
- Suid-Afrika speel ook 'n belangrike rol in die BRICS-Afrika verhouding (Bron 3C)
- Suid-Afrika het 'n rol om te speel as 'n opkomende ekonomie in 'n globale omgewing (eie kennis)
- Suid-Afrika het baie buitelandse belange gelok as gevolg van sy hulpbronne (eie kennis)
- Suid-Afrika word die poort na Afrika en die wêreld (eie kennis)
- Statistieke bevestig Suid-Afrika se bydra as 'n BRICS lid (Bron 3D)
- Enige ander relevante antwoord

NEE

- Bekommernisse word opgehaal t.o.v. Suid-Afrika se relevansie as lid van BRICS (Bron 3A)
- Suid-Afrika vind dit moeilik om buitelandse belegging te lok en te onderhou as gevolg van sy stadige ekonomiese groei (eie kennis)
- Plaaslik was Suid-Afrika uitgedaag toe beleggers begin kyk om in Nigerië en Ghana te belê (Bron 3C)
- Nigerië en China word die opsies/keuses om die rol as poort tot Afrika te dien deur hul interne regulasies te verslap ten gunste van beleggings (Bron 3C)
- Suid-Afrika se nasionaliserings- en staatsingrypingsbeleide dien as bedreiging vir buitelandse beleggers (eie kennis)
- Suid-Afrika dra min by tot BRICS met sy kleinste bevolking en BBP (Bron 3D)
- Enige ander relevante antwoord

Gebruik die volgende rubriek om punte toe te ken:

VLAK 1	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruik bewyse op 'n baie elementêre wyse, bv. toon geen of min begrip van of Suid-Afrika 'n belangrike rol speel om BRICS as 'n globale ekonomie te versterk. Gebruik bewyse gedeeltelik of kan nie 'n paragraaf skryf nie. 	PUNTE 0–2
VLAK 2	<ul style="list-style-type: none"> • Bewyse is meestal relevant en hou grootliks verband met die onderwerp, bv. Toon 'n mate van begrip of Suid-Afrika 'n belangrike rol speel om BRICS as 'n globale ekonomie te versterk. Gebruik bewyse op 'n basiese manier om 'n paragraaf te skryf. 	PUNTE 3–5
VLAK 3	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruik relevante bewyse, bv. toon 'n deeglike begrip van of Suid-Afrika 'n belangrike rol speel om BRICS as 'n globale ekonomie te versterk. • Gebruik bewyse baie effektief in 'n georganiseerde paragraaf en toon begrip van die onderwerp. 	PUNTE 6–8

(8)
[50]

AFDELING B: OPSTELVRAE**VRAAG 4: BURGERLIKE VERSET, 1970's TOT 1980's: SUID-AFRIKA**

[Beplan en konstrueer 'n oorspronklike argument wat gebaseer is op relevante bewyse deur gebruik te maak van analitiese en interpretasie vaardighede]

SINOPSIS

Kandidate moet die stelling krities bespreek dat die Swartbewussynbeweging onder leiding van Steve Biko swart mense bemagtig het om selfstandig te wees en ontslae te raak van 'n minderwaardigheidskompleks in hul stryd om die apartheidsregering in die 1970s uit te daag.

HOOFASPEKTE

- Kandidate kan die volgende aspekte by hulle antwoord insluit:

Inleiding: Kandidate moet 'n kritiese standpunt inneem t.o.v. die stelling dat die Swartbewussynbeweging onder leiding van Steve Biko swart mense bemagtig het om selfstandig te wees en ontslae te raak van 'n minderwaardigheidskompleks in hul stryd om die apartheidsregering in die 1970s uit te daag. Hulle moet ook aandui hoe hulle hulle argument gaan ondersteun.

UITBREIDING

- Politieke vakuum (Agtergrondinligting)
  - Geskep nadat ANC- en PAC- politieke leiers en partye in 1960 verban of in die tronk gesit is
- (Swartbewussyn Filosofie)
  - Vestig gevoel van selfvertroue om die apartheidsregering uit te daag
  - Bevorder selftrots onder swartes
  - Beïnvloed swart mense om hulleself te aanvaar/selfvertroue te hê/selfonderhoudend te wees/gevoel van identiteit
  - Bemagtig swart mense om die gees van selfbejammering; minderwaardigheidskompleks; selfvervreemding en dominansie deur eksterne magte te verwerp
  - Vroue moet ophou om vel verligtingsprodukte te gebruik/Behou Afrika-haarsstyl
- Stig eie politieke organisasies en die rol wat Steve Biko gespeel het
  - Vestig gevoel van selfvertroue onder politieke organisasies om die apartheidsregering uit te daag
  - Swart studente het self begin om wit oorheersing teen te staan deur van NUSAS weg te breek en SASO (1968) te vorm
  - Swart studente het die filosofie van Swart Bewussyn aangeneem (Rol van Biko/SASO)
  - SASO was vir universiteitstudente en SASM vir skole
  - Swart Bewussyn (SB) het tot die stigting van die Swartmense se Konvensie (Black People's Convention (BPC)) in 1972 gelei wat studente, kerke, gemeenskappe en vakbonde betrek het
  - Vakbonde wat hulle met die SB-filosofie vereenselwig het, was die Black Parents Association en die Black Allied Workers Union (BAWU)
  - Die South African Students Movement wat in 1972 gestig is, het swart mense aan die ideale van die SB blootgestel
  - BCM en SASO het VIVA - FRELIMO-saamtrekke (1974) gereël
  - Die arrestasie van SB-leiers het politieke aktivisme verhoog

- Invloed op studente
  - Het selfvertroue by studente gevestig om die apartheidstaat te kon uitdaag
  - Swart Onderwys het in 1975 Afrikaans as onderrigmedium by skole ingestel
  - SASO en SASB het die stigting van die Soweto Studente Verteenwoordigende Raad (SSVR) ('Soweto Students Representative Council (SSRC);) beïnvloed
  - Beide swart onderwysers en studente het Afrikaans verwerp as die taal van die onderdrukker
  - Sommige onderwysers en studente was reeds blootgestel aan die idees van Biko en die SB-filosofie deur middel van SASO-studente-onderwysers van universiteite af
  - Die departementele omsendskrywe oor Afrikaans (50/50) was die sneller vir die Soweto-opstande
  - Op 16 Junie 1976 het studente vreedsaam teen die implementering van die omsendskrywe betoog
  - Polisiereaksie op die studenteoptogte (Hector Petersen, 'n 13-jarige seun, was een van die eerste ongevallen van hierdie opstand)
- Stig gemeenskapsprojekte vir selfstandigheid
  - Biko se verbanning na King Williams Town het die fokus van gemeenskapsprogramme afgelei
  - Vestig gevoel van selfvertroue onder swartes om gemeenskapsprogramme te begin en selfstandig te wees
  - SB het onafhanklikheid van wit mense bevorder deur Swart Gemeenskapsprogramme om swart mense te ondersteun sonder wit hulp (Zanempilo Health Clinic/Ginsburg Educational Trust/Zimele Trust Fund/Solempilo Community Health Centre/Ithuseng Community Health Programme en Winterskool-projekte)
- Werkers beïnvloed om apartheidstaat uit te daag
  - Werkers gemobiliseer om vakbonde te stig
  - SB het gelei tot die stigting van die Black Allied Workers Union (BAWU) – werkerstakingen in 1973 in Durban)
- Beïnvloed swart mense om hulle eie media te hê om die apartheidstaat uit te daag
  - Die media was simpatiek teenoor die SB-filosofie, bv. *The World*-koerant
- Enige ander relevante antwoord
- Gevolgtrekking: Kandidate moet hulle argument met 'n relevante gevolgtrekking opsom.

[50]

VRAAG 5: DIE KOMS VAN DEMOKRASIE NA SUID-AFRIKA EN DIE AANVAARDING VAN DIE VERLEDE

[Beplan en konstrueer 'n oorspronklike argument wat gebaseer is op relevante bewyse deur gebruik te maak van analitiese en interpretasie vaardighede]

SINOPSIS

Kandidate moet standpunt inneem en aandui of hulle met die stelling saamstem of nie dat die hantering van Chris Hani se moord in 1993 die enigste voorbeeld van goeie leierskap van party leiers tydens die onderhandelingsproses van 1990 was, wat gelei het tot 'n nuwe politieke bedeling in Suid-Afrika in 1994. Kandidate moet relevante bewyse gebruik om hul argument te ondersteun.

HOOFASPEKTE

Kandidate kan die volgende aspekte by hulle antwoord insluit:

- Inleiding: Kandidate moet standpunt inneem en aandui of hulle saamstem of nie dat die hantering van Chris Hani se moord in 1993 die enigste voorbeeld van goeie leierskap van party leiers tydens die onderhandelingsproses van 1990 was, wat gelei het tot 'n nuwe politieke bedeling in Suid-Afrika in 1994. Hulle moet ook aandui hoe hulle hulle argument gaan ondersteun.

UITBREIDING

- Ontbanning/Opheffing van die verbod op ANC, die PAC en die SAKP en ander verbanne organisasies (leierskap deur De Klerk)
- Vrylating van Nelson Mandela op 11 Februarie 1990 en ander verbanne politieke leiers in 1990 (leierskap deur De Klerk)
- Groote Schuur-minuut, 2 Mei 1990 – NP laat politieke gevangenes vry en beide partye verbind hulle tot die beëindiging van geweld en onderhandeling (Geweld in die Vaaldriehoek-Sebokeng het amper die onderhandelinge ontspoor (leierskap van NP en ANC))
- Pretoria Minuut in Augustus 1990 – ANC het die gewapende stryd beëindig en die NP het die Noodtoestand opgehef ('n daad van 'goeie trou' om leierskap na 'n vreedsame onderhandeling deur die NP- en ANC-leiers te toon)
- Die Nasionale Vredesooreenkoms is deur 27 politieke organisasies onderteken (verskaf veiligheidsnet vir onderhandelinge deur verskillende partye)
- KODESA 1 (20 Desember 1991) – 19 politieke partye, behalwe Konserwatiewe Party (KP) en Pan Africanist Congress (PAC) (Clarence Makewu) IFP (Mangosuthu Buthelezi) en AZAPO het nie bygewoon nie- NP kritiseer ANC omdat hulle nie MK ontbind het nie en dat hulle MK as 'n privaatweermag hou - ooreenkoms as deurslaggewend beskou) - (verskillende party leiers)/ Partye kon nie saamstem oor magsverdeling en 'n grondwetgewende vergadering nie-vergadering - is beëindig
- Die Verklaring van Voorneme (20 Desember 1991 – partye het ooreengekom om 'n nuwe Konstitusie/Grondwet saam te stel en ook 'n tussentydse regering daar te stel(goeie leierskap)
- Referendum slegs vir wit mense – De Klerk het wit mening getoets nadat drie tussenverkiesings aan die KP verloor is – uitslag, wegholoorwinning vir Ja – onderhandelinge het voortgegaan
- KODESA 2 (2 Mei 1992) – het nie lank voortgegaan nie as gevolg van geweld en onvermoë van partye om oor magsdeling ooreen te kom na Boipatong-slagting (17 Junie 1992) en invloed van Derde Mag

- Bisho-slagting (September 1992) (geweld) – ANC-ondersteuners wat deel van die onderhandelingsproses wou wees ('n keerpunt waarna die onderhandelinge proses ten gunste van die ANC was
- ANC het beroep gedoen vir uitgebreide/rollende massa-aksie teen die Nasionale Party (ANC strategie om te lei deur druk te plaas om die onderhandelingsproses te bespoedig
- Die Verklaring van Voorneme 26 September 1992-Meyer en Ramaphosa (vir NP en ANC) verbind hulself tot vrede en onderhandelinge
- Joe Slovo se oorgangsklausule (Sunset Clause) (2 April 1993) (Kompromie)/ Partye wat meer as 5% van die stemme verwerf, sal 'n regering van nasionale eenheid vorm om die nuwe SA te regeer en wit mense sal hulle werk vir 5 jaar behou
- Veelparty onderhandelinge gaan voort op 2 April 1993 by die World Trade Centre maar het nie lank geduur nie (magsdeling kompromie)
- Sluipmoord op Chris Hani (10 April 1993) – Janus Walus (poging om die onderhandelinge te ontspoor misluk)/ Mandela spreek die nasie op TV toe om mense te kalmeer/belangrike ingryping van Mandela (goeie leierskap)
- Die AWB (Eugene Terblanche) het die onderhandelinge op 25 Junie 1993 onderbreek toe hulle die Wêreldhandelsentrum met 'n pantservoertuig bestorm het (onderhandelinge gaan voort)
- St James slagting 25 Julie 1993
- Heidelberg-Taverne-skietvoorval (30 Desember 1993)
- Shell House-slagting (28 Maart 1994)
- Datum vir eerste demokratiese verkiesing vasgestel (27–29 April 1994)
- Voortslepende geweld regdeur verkiesing – motorbom buite ANC-hoofkantoor - motorbom ontplof by Jan Smuts-lughawe –kon nie die verskiesings stop nie
- Verkiesings gehou as gevolg van toegewyde leierskap
- Mandela word die eerste swart Staatspresident van die nuwe demokratiese Republiek van Suid Afrika met Thabo Mbeki en FW de Klerk as sy adjunkte
- Enige ander relevante antwoord
- Gevolgtrekking: Kandidate moet hulle argument met 'n relevante gevolgtrekking opsom.

[50]

VRAAG 6: DIE EINDE VAN DIE KOUE OORLOG EN 'N NUWE WÊRELDORDE

[Beplan en konstrueer 'n oorspronklike argument wat gebaseer is op relevante bewyse deur gebruik te maak van analitiese en interpretasie vaardighede]

SINOPSIS

Kandidate moet verduidelik tot watter mate die ingrypende hervormings wat Gorbachev in die 1980s ingestel het die Sowjetunie polities en ekonomies beïnvloed het, en terselfdertyd tot politieke veranderinge in Suid-Afrika gelei het. Kandidate moet hul argument met relevante historiese bewyse ondersteun.

HOOFASPEKTE

Kandidate kan die volgende aspekte by hulle antwoord insluit:

- Inleiding: Kandidate moet standpunt inneem deur te verduidelik tot watter mate die ingrypende hervormings wat Gorbachev in die 1980s ingestel het die Sowjetunie polities en ekonomies beïnvloed het, en terselfdertyd tot politieke veranderinge in Suid-Afrika gelei het. Hulle moet ook aandui hoe hulle hul argument gaan ondersteun/motiveer.

UITBREIDING**SOWJET UNIE**

- Agtergrondingligting-Sowjetunie ervaar ekonomiese probleme as gevolg van die uitgawes van die Koue Oorlog en oorlog in Afghanistan
- Gorbachev het in 1985 op 54-jarige ouderdom sekretaris-generaal van die CPSU en leier van die regering geword. Hy was nie 'n geharde nie en het gehoop om die Sowjetunie se ekonomie te laat herleef deur beide nywerheidsuitset en tegnologie te verbeter, asook om sy markte uit te brei
- Hy het 'n groot risiko geloop om politieke verandering te bewerkstellig, veral vir die Sowjetunie, bekend vir sy geharde kommunistiese houding.
- Hy wou die Sowjetunie uit 'n swak ekonomiese stelsel haal – weens ruimte en wapenwedloop met die VSA
- Hy het die beleid van Perestroika (Ekonomiese heropbou) en van Glasnost (openheid) bekendgestel
- Glasnost het gelei tot kritiek op die beleid van Perestroika en Gorbache self
- Baie stoere kommuniste was ontevrede met die beleid wat ongewild geraak het
- By die huis het hy twee soorte teenstanders gehad: gehardes wat gekant was teen die hervormings en liberale wat hom gekritiseer het omdat hy nie vinnig genoeg beweeg het nie
- Die twee beleide het nie mekaar ondersteun soos daarna uitgesien nie, maar het die hele stelsel van die Sowjetunie beëindig
- Hy het steun by die huis verloor - Eenheid van die Sowjetunie was in gevaar en Sosialisme het bedreig geraak
- Hy het 'n heldstatus aan die Weste gebied. Sy persoonlike mag en aansien het toegeneem. Hy het in 1990 'n edele prys vir vrede verdien.
- Baie onderliggende verskille het tussen die 15 Republieke bestaan
- Burgerlike onrus het tussen verskeie groepe uitgebreek
- Ou vorm van nasionalisme het na vore gekom en gelei tot nuwe eise vir onafhanklikheid
- Hy het probeer om die disintegrasie te stop deur die stigting van 'n Federasie van State voor te stel - wat misluk het
- Val van die Berlynse muur (1989)

- In 1990 het verskeie Sowjet-state, insluitend Rusland onder Gorbatsjof se bitter mededinger, Boris Jeltsin, hul onafhanklikheid verklaar.
- Op 25 Desember 1991 is die USSR ontbind, die Kommunistiese Party ontbind
- Elkeen van die 15 Republieke het onafhanklik geword en lede van die Statebond van Onafhanklike state geword
- Die verbrokkeling het die einde van die koue oorlog gesimboliseer
- Enige ander relevante antwoord
- Gevolgtrekking: Kandidate moet hul argument met 'n relevante gevolgtrekking verbind

SUID-AFRIKA

- Die VSA en sy bondgenote kon nie meer voortgaan om die apartheidsregering te ondersteun nie
- Die Weste plaas druk op die NP regering om met die ANC te onderhandel of sanksies word voortgesit
- Die ineenstorting van die Sowjetunie plaas druk op beide die Nasionale Party en ANC om te begin onderhandel
- Die nederlaag van die SAW tydens die Slag van Cuito Carnavale in 1988 het die Nasionale Party aangemoedig om met kommuniste te onderhandel oor die onafhanklikheid van Suidwes-Afrika
- Suid-Afrika het uit Suidwes-Afrika onttrek – SWAPO het die verkiesing gewen (1990) en dit Namibië genoem
- Die vreedsame oorgang vanaf blanke minderheidsregering tot Swart meerderheidsregering in Namibië het as 'n bloudruk vir SA gedien om dieselfde te doen (bydraende faktor)
- Dit het duidelik geword dat die Nasionale Party nie blanke oppergesag-regering onbepaald kan handhaaf nie (bydraende faktor)
- Invloedryke Nasionale Party-lede het begin besef dat apartheid nie die antwoord was vir die ontwikkeling van 'blanke ekonomiese'- belange nie (bydraende faktor)
- Die Suid-Afrikaanse regering kon nie meer die bedreiging van kommunisme gebruik om Westerse ondersteuning te kry nie
- Suid-Afrika kon nie meer op Westerse steun staatmaak vir sy 'anti-kommunistiese standpunt nie
- Wêreldpolitiek het verander en dit het 'n invloed op Suid-Afrika se Apartheidsbeleid
- Die apartheid regime kon nie meer kommunisme gebruik om sy rassese segregasie beleid te regverdig nie
- Die Nasionale Party se aandrang dat dit Suid-Afrika van 'n kommunistiese aanslag beskerm het, het onrealisties geword
- De Klerk het gedink dat die ANC swak was deur sy gewilligheid gewys om met hulle te onderhandel
- Die USSR kan nie meer die ANC finansieel ondersteun nie want dit was bankrot
- Die USSR wou nie meer die ANC met wapens ondersteun nie omdat dit ten gunste was van vreedsame onderhandeling
- Die ANC was nie meer in staat om die gewapende stryd teen die NP voort te sit sonder hierdie militêre en finansiële ondersteuning nie
- Die ANC het ook nou 'n bereidwilligheid getoon om met die NP te onderhandel as 'n alternatief vir die gewapende stryd
- FW De Klerk het begin aanvaar dat die swart stryd teen apartheid was nie 'n sameswering wat uit Moskou bestuur was nie

- Dit het De Klerk in staat gestel om met die bevrydingsorganisasies te onderhandel om 'n blywende oplossing vir Suid-Afrika te kry
  - Op 2 Februarie 1990 het De Klerk die ontbanning van alle anti-apartheidsorganisasies aangekondig en dit het die weg gebaan vir veelparty onderhandelings
  - Hierdie onderhandelings het uiteindelik aanleiding gegee tot demokratiese verkiesings wat gedurende 1994 gehou was
  - Enige ander relevante antwoord
- Gevolgtrekking: Kandidaat moet hulle argument met 'n relevante gevolgtrekking opsom. [50]

TOTAAL: 150